

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
АКАДЕМИЯСЫ

ШЫҒАРМАШЫЛ ҰСТАЗ ЗАМАН ТАЛАБЫ

2025 ЖЫЛ

9 786017 10462021

Мазмұны

Алтуарова Нұрлыш Мұржабақына	4
Қуанышбек Қатпа Жұмабеқызы	5
Бінежетпай Асқардың Мұхиддинқызы	8
Бұстанова Рисул Маммұдовна	10
Ералима Асем Ормановна	12
Қалмұбетова Гүлмира Әмірбекқызы	14
Амангелді Ақбота Батырхановна	16
Тұраева Дінә Абдрашова	18
Панова Гүлзада Сапаровна	20
Гүлнәза Фаридә Бағдаловна	22
Абдумәсіе Нұрджамал Есирбетовна	24
Насирова Байн Шамсигдиновна	26
Панова Азизат Абдулғафаровна	28
Тоқбергенова Сауле Тастанбековна	30
Ұрғынбаева Сәлима Ақназаровна	32
Дүйсенәзә Гүлшинар Бактыбековна	34
Урынталиева Гүлбаршин Шинбаевна	36
Баймұбетова Жазира Исламхановна	38
Кемелбекова Сәбира Рахмановна	40
Садыбекова Жазира Меирбековна	42
Мұсабекова Сапарқұл Алшаразовна	44
Сейзбай Арайым Рүстемқызы	46
Сұлтанмахмұдова Қарлығаш Сұлтанмахмұдовна	48
Оспанова Газиза Шерисовна	50
Әлімтайқызы Жансая	52
Сарғынбаева Нәғима Төлегеновна	54
Нысанбаева Уәлмекен Қожатаевна	56
Танатаева Сандұғаш Утегеновна	58
Тенісбекова Жанарқұл Келеровна	60
Есмұртаев Ерлан Жаманбалашев	62
Тілеубаева Алтын Тастанбековна	64
Сералиева Сағадат Шалабаевна	66
Елеуова Дана Уәлибековна	68
Қашанова Майрамгүл Мұханғалиқызы	70
Байғандияева Нұржамал Апишпиновна	72
Айтжанова Шахпан Курманқазықызы	74
Моментова Ирина Анатольевна	76
Қудайбергенова Айсулу Махсұтовна	78
Маминова Наргиза Бахтияровна	80
Қасымбаева Севара Батырбаевна	82
Ибрагимжанова Сабахат Шамширатовна	84
Юлдашева Ирода Мамұржановна	86
Тұрабаева Наргиза Сұлтанбаевна	88
Сұлтаналиева Жанна Қудайбергеновна	90
Абдухаликова Анара Икматовна	92
Қалтұрсунова Ақмарал Шакирбековна	94
Түргүнбаева Гүлдана Қасимовна	96

Самбетова Гульдапа Иксовна	98
Сулбонна Хуваиди Назарматовна	100
Шайкаримона Шахноза Бахадирова	102
Шанова Мадина Мирхайдаровна	104
Шондоева Улболсын Жолдасжановна	106
Шарипова Дина Оралбаевна	108
Шатиева Азизат Киналбековна	110
Шайхонкина Динара Кудикбаевна	112
Шумова Гульнур Алмасбековна	114
Шамбердиева Катиря Сапаровна	116
Шайхона Аягуз Сапарбековна	118
Шамжанбетова Мейрамкул Тонирбердиевна	120
Шисембиева Бибигуль Кайшиевна	122
Шанисова Баситгуль Ермашанбетовна	124
Шуленова Айнура Умирзаковна	126
Шудайбердиева Фаридат Юлдашевна	128
Шондоева Асылзат Дастановна	130
Шондоева Гульнур Абдурамановна	132
Шарипова Динара Тойчибаевна	134
Шондоева Дилназа Сайдахметовна	136
Шондоева Зайра Барлыбаевна	138
Шондоева Жансая Тойчибаевна	140
Шондоева Азиза Бахадиркулова	142
Шондоева Динара Абдинабиевна	144
Шондоева Гульнур Тойчибаевна	146
Шондоева Дастан Сериковна	148
Шондоева Умидат Сайдахметовна	150
Шондоева Сариназ Алимжановна	152
Шондоева Нуржан Амангельдиевна	154
Шондоева Аманкул Сейтасирова	156
Шондоева Бибагар Омаровна	158
Шондоева Карлыгаш Тимбековна	160
Шондоева Акжарын Алтынбековна	162
Шондоева Айбел Куатбековна	164
Шондоева Улжан Шералиевна	166
Шондоева Акжарын Бегматовна	168
Шондоева Айнура Нурбаевна	170
Шондоева Жанар Бахадиркулова	172
Шондоева Ирода Захиджановна	174
Шондоева Матнаба Ниязкулова	176
Шондоева Гульдапа Кудайбергали	178
Шондоева Карлыгаш Амангельдиевна	180
Шондоева Толганай Нурмановна	182
Шондоева Катина Турсунжановна	184
Шондоева Айнура Бахадиркулова	186
Шондоева Мадина Ирисбековна	188
Шондоева Гулдерайым Байшарипкулова	190
Шондоева Милсара Абдишановна	192
Шондоева Барна Худайбергалиева	194

Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту әдістері

Турдалиева Умида Сайдалиевна.

АКЖАСАНБҮЖОӘН ЖББМ КММ

ӨСКІСТҮЙІНДІ СЫНИП МҮДІРЛІМІ

Түркістан облысы, Тараз қаласы

Сыни тұрғыдан ойлау — адамның ақпаратты талдап, бағалап, негізделген шешімдер қабылдау қабілетін дамытуға бағытталған маңызды дүние. Бұл дүние оқушыларға тек білім алуға ғана емес, оларды өмірдегі қиын жағдайлардан дұрыс жол таңдау қабілетін де береді. Сыни тұрғыдан ойлау оқушыларды өз пікірін қалыптастыруға, дәлелдер келтіруге және қолдастарынан қорғай білуге үйретеді. Бастауыш сыныпта сыни тұрғыдан ойлауды дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады.

Дебаттар — сыни тұрғыдан ойлауды дамытудың өте тиімді әдісі. Бұл әдіс арқылы оқушылар өз қолдастарынан бірдірні, қарсы пікірлерді таңдай отырып, өзінің пікірлерін қорғауды үйренеді. Мұғалім оқушыларға қатысты әрі өзекті тақырыптарды ұсынады. Тақырыптар қарама-қайшы пікірлер туғызатындай болуы керек, мысалы, «Теледидар баланың дамуына пайда әкеледі ме?» немесе «Қиын оқу немесе интернетте отыру қайсысы тиімді?». Оқушыларды екі топқа бөліп, әр топқа бір пікірді қорғауды тапсырады. Олар аргументтер мен дәлелдер жиып, өз қолдастарынан қорғауға тырысады. Пікірталас соңында мұғалім әр оқушының айтып өткендеріне және дәлелдеріне кері байланыс беріп, оларды сыни тұрғыдан бағалауға үйретеді.

Бұл әдіс балаларға сұрақтар қою арқылы бір мәселенің себептерін тереңірек түсінуге көмектеседі. Оқушы бір нәрсеге жауап бергенде, мұғалім «Неміктен?» немесе «Не себепті?» деген сұрақтарды қою арқылы жауапты кеңейтуге шақырады.

Оқушыларға табиғаттағы экологиялық проблемалар туралы тақырып беріледі. Бірінші сұрақ «Не себепті табиғат алаңдауда?». Оқушы жауап береді, содан кейін «Неміктен?» деген сұрақ арқылы ол өз пікірін тереңірек ойлауға итермеледі. Бұл әдіс оқушының кез келген

мәселеге тереңірек үшпелуіне мүмкіндік береді және ол тек фактілерге ғана емес, жағдайлардың себептері мен салдарына да назар аударыды.

Мисалғауыз — бұл сыни тұрғыдан ойлауды дамытатын, ақпаратты еркін әрі жылдам жетілу әдісі. Бұл әдіс оқушыларды шығармашылықпен ойлауға және әртүрлі пікірлерді талқылауға баулиды. Мұғалім тақырыпты береді, мысалы, «Жердің экологиялық жағдайы». Оқушыларға осы тақырып бойынша бірнеше минут ішінде мүмкіндігінше көп ойларды ұсыну ұсынылады. Барлық идеялар жазылып, кейіннен талқыланады. Мисалғауыз шығармашылық ойлау мен жаңа идеяларды табуға ықпал етеді, сонымен қатар балаларды бір-бірінің пікірін құрметтеуге, тыңдауға үйретеді.

Проблемалық оқыту — бұл оқушыларға белгілі бір мәселе қойып, оны шешу үшін қажетті білім мен дағдыларды өз бетімен іздестіруге мүмкіндік береді.

Оқушыларға «Жолдағы қауіпсіздік» тақырыбы беріледі. Оларға жол қозғалысы ережелерін бұзудың салдарын көрсету үшін әртүрлі жағдайлар қойылады. Оқушылар осы проблеманы талдап, шешім табуы керек. Бұл әдіс сыни тұрғыдан ойлауды дамытады, себебі оқушылар проблеманы шешу жолында ақпаратты тексеріп, өз қолдастарынан негізделген мәжбүр болды.

Кейс-стади әдісі нақты өмірлік жағдайларды талдауға негізделген. Оқушыларға нақты немесе гипотетикалық ситуация беріледі, олар оны зерттеп, шешім қабылдауы тиіс. Мұғалім оқушыларға гипотетикалық оқиға береді, мысалы, мектепте жаңа ереже енгізу. Оқушылар осы ережені пайдасы мен зиянын талқылап, өз шешімін ұсынады. Бұл әдіс оқушыларды нақты өмірдегі проблемаларды шешуге үйретеді, олардың сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытады.

Ақпараттық карталар, немесе ментальді карталар — ойлау үдерісін визуалды түрде көрсету әдісі. Оқушыларға негізгі идеяны жазып, оған байланысты әртүрлі ойларды қосу арқылы жасалады. Оқушылар «Қазақстан тарихы» пәні бойынша ақпараттық карта жасайды. Мысалы, «Тәуелсіздік» деп негізгі идеяны, мысалы, «Тәуелсіздік» деп негізгі идеяны, оған қатысты оқиғалар мен фактілерді жазып, оларды сыни тұрғыдан жүйелі қарастырады, оларды сыни тұрғыдан жүйелі ойлауға және әртүрлі идеяларды ұғынуге үйретеді.

Бұл әдіс оқушыларды тез әрі қысқаша
білім алуға мәжбүр етеді. Олар бір минут
ішінде берілген тақырып бойынша жазып, өз
жауаптарын мұғалімге ұсынады. Мұғалім оқушыларға
берілген тақырыптың маңызын, маңызын
қысқартып, өз пікірлерін білдіреді. Бұл әдіс
оқушылардың тез ойлап, маңызды мәліметтерді
таңдауға көмектеседі. Сонымен қатар,
оқушының шектеулі болуы ойды қысқа әрі нақты
жасауға үйретеді.

Малкоғайындар — оқушыларға нақты рөлдер тағайындап, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларының дамуына көмектесетін әдіс. Оқушылар екі топқа бөлініп, бір-біріне қарсы пікірлер білдіреді. Бірінші топ экологияны қорғаушыларды, ал екінші топ экологияға зиян келтірушілерді білдіреді. Олар өз көзқарастарын дәлелдеп, өз пікірін сыниға алады. Рөлдік оқушылар балаларды әртүрлі көзқарастарды сыни үйретеді, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын арттырады және олардың қарым-қатынастарын жетілдіреді.

Сыя тұрғыдан ойлауды дамыту үшін
адамдық қасиеттерді талдау да маңызды әдіс
болып табылады. Оқушыларды этикалық
және моральдық таңдаулар бойынша
талдауға шақыру, оларды әртүрлі тұрғыдан
талдау және шешім қабылдаудың нәтижелерін
талдауға мүмкіндік береді. Оқушыларға «Егер
адам ақыл-парасаты болса және өмірі үшін бір
нәрсені қажет болса, оның өмірін сақтау үшін
оның өзінің өмірін құрбан ету дұрыс па?»
деген сұрақтар бойынша пікірталас
жүргізіледі. Мұғалім әртүрлі пікірлер мен
жарамды шешімдерге мүмкіндік береді. Бұл әдіс
оқушыларға адамгершілік, мораль және этика
саласын ойлануға, өз көзқарастарын
талдауға мүмкіндік береді. Сонымен
бірге олар әртүрлі көзқарастарды тыңдай
отырып, өз пікірін дәлелдеу қабілетін дамытады.

Бағрамалар мен кыргаларды пайдалану

оқушылардың ойлау құрылымын ұйымдастыруға көмектеседі. Бұл әдіс оқушыларға материалды құрылымды түрде көріп, ойларын жүйелеуге мүмкіндік береді. Оқушыларға «Ежелгі Мысыр мәдениеті» туралы тақырып беріледі. Олар негізгі тұжырымдарды анықтап, олардың өмір бойыншасын карталар арқылы көрсетуі керек. Мысалы, «Мысыр пирамидаларының таратылуы» тақырыбы бойынша ой карта құрастырады. Бұл әдіс оқушылардың ойларын жүйелі түрде ұйымдастыруға және өткізгіштерін тиімді түрде көрсетуге көмектеседі. Олар түрлі идеяларды байланыстырып, дұрыс қорытындылар жасауға үйренеді.

Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту үшін оқушылардың пікірлер мен ұсыныстар жазуды сұрау да тиімді әдіс. Бұл олардың өз ойларын жазбаша түрде жеткізуге және пікірлерін нақты әрі дәл айтуға көмектеседі. Оқушылар оқыған мәтін немесе оқиға бойынша өз пікірін жазуы тиіс. Мысалы, «Бірінші дүниежүзілік соғыстың адамзатқа тигізген әсері» туралы рефлексия жазу тапсырмасы беріледі. Оқушылар өз көзқарасын және тұжырымдарын негіздеп жазады. Бұл әдіс оқушылардың жазбаша сөйлесу дағдыларын дамытуға, олардың аргументтерін жүйелі түрде құруға және ойларын тереңірек талдауға мүмкіндік береді.

Сыни тұрғыдан ойлауды дамыту үшін алдыңғы сабақтардан алған білімді қайта қарап, оны жаңа біліммен байланыстыру әдісі өте тиімді. Оқушыларды бұрынғы материалды еске түсіруге және оны жаңа контексте қолдануға үйрету олардың сыни ойлау дағдыларын арттырады. Мұғалім оқушыларға өткен сабақтардан алған білімдерін пайдаланып, жаңа тақырыпты шешуге мүмкіндік береді. Мысалы, геометриядан өткен ұғымдарды қолдана отырып, күрделі есептерді шығару тапсырмасы беріледі. Бұл әдіс оқушылардың бұрынғы білімдерін тереңірек түсінуге, жаңа ақпаратпен біріктіруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, олар мәселелерді шешуде өз білімін пайдалануға үйренеді.

Жобалық оқыту әдісі сынып тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытуда ерекше орын алады. Бұл әдіс оқушыларға ұзақ уақыт бойы ең бетінде зерттеу жүргізуге, мәселелерді шешуге, нақты нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Оқушыларға экологиялық жобаны жасау тапсырмасы беріледі, мысалы, «Таза ауа үшін не істеуіміз керек?» тақырыбы бойынша зерттеу жүргізу. Оқушылар проблеманы анықтап, шешімдер ұсынуы керек, сондай-ақ өздерінің ұсыныстарын көрсету тиіс.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
АКАДЕМИЯСЫ

ДИПЛОМ

I дәрежелі

Республика көлемінде ұйымдастырылған
«ШЫҒАРМАШЫЛ ҰСТАЗ - ЗАМАН ТАЛАБЫ» жобасында жұмысы үздік
деп танылып, жоба жеңімпазы атанғаны үшін

Турдалиева Умида Сайдалиевна

марапатталады

Қазақстанның педагогикалық
академиясының президенті
Ж. ТӨЛТЕБАЙ

«Мектеп» журналының
бас редакторы

А. ӘБДІКАДЫРҚЫЗЫ

Тіркеу № **084**

2025

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
АКАДЕМИЯСЫ

Сертификат

Қазақстанның педагогикалық академиясы және республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық "Мектеп" журналы атынан жас ұрпаққа сапалы білім, саналы тәрбие берудегі игілікті істері, оқытудағы біліктілігі мен жоғары ұйымдастырушылық қабілеті үшін

Турдалиева Умида Сайдалиевна
марапатталады

2025

Тіркеу № **084**

Турдалиева
Умида
Сайдалиевна

2025 жыл

КУӘЛІК
№ 083

Қазақстан Республикасының білім
саласына үлес қосқан еңбегі үшін
Қазақстанның педагогикалық академиясы
арнайы құрылған комиссиясының
2025 жылдың 24 қаңтар,
№081 шешіміне сәйкес
“ШЫҒАРМАШЫЛ ҰСТАЗ”
төсбелгісімен марапатталғаны
туралы осы куәлік берілді.

Қазақстанның педагогикалық
академиясының президенті

Бас редактор:

